

Pomorstjerneblom

Stellaria hebecalyx

Rødlistet art

Pomorstjerneblom er kjent fra to forekomster i Øst-Finnmark, den ene kanskje med historie tilbake til pomorhandelen på 1700-tallet eller tidligere, den andre trolig fra andre verdenskrig.

Status
Kategori kritisk truet (CR) i Norsk rødliste for arter 2010.

Utbredelse av pomorstjerneblom.

faktaark

Kjennetegn

Pomorstjerneblom er en flerårig art av den store stjerneblom-slekta i nellikfamilien. Dens nærmeste slektninger er myrstjerneblom, finnstjerneblom og kolastjerneblom. Alle disse artene er flerårige med krypende jordstengler. De danner dermed store matter (kloner). Stenglene er 20-40 cm høye, snaue og litt kantete. Bladene står motsatte og er smalt lansettformete, snaue og mer eller mindre grågrønne eller blågrønne. Blomstene er samlet i stengeltoppen i små kvaster. De er 5-tallige med kvite kronblad som er betydelig lengre enn begerbladene. Pomorstjerneblom skiller seg fra både myrstjerneblom og finnstjerneblom ved at begerbladene er hårete på utsiden (*hebecalyx* betyr dunhåra beger) og fra finnstjerneblom ved at bladene er helt uten tenner. Finnstjerneblom har ørsmå tenner. Pomorstjerneblom har relativt sett mye breiere blader og kronbladene er kortere enn hos myrstjerneblom. Pomorstjerneblom skiller seg fra kolastjerneblom ved smalere og mindre blågrønne blad og ved å ha flere blomster i kvastene. Disse to vokser i ulike naturtyper i Norge og har ulik utbredeshistorie.

Utbredelse

Pomorstjerneblom er i Norge kjent fra to forekomster i Vardø og Sør-Varanger i Øst-Finnmark. Ellers er arten utbredt i Nord- og Midt-Russland, vestover til Karelen med noen ugrasforekomster trolig spredt under vinterkrigen og andre verdenskrig. Utbredelsen totalt er dårlig kjent.

Biologi

Pomorstjerneblom er funnet på gammel slåttemark og beitemark ved Vardøhus festning på Vardøya i Vardø og på skrotemark på en lokalitet i Jarfjorden i Sør-Varanger. Plantene på disse to stedene er like morfologisk, men de kan ha ulik forhistorie. Plantene i Jarfjorden er funnet i et område med militærleir fra den andre verdenskrig og er trolig krigsspredte med russiske tropper til Norge i 1944-45. Russerne kom ikke til Vardø, og ved Vardøhus står planten i grasbakken rett ovafor ei bukt som var viktig landingsplass for de russiske pomorkjøpmennene på 1600- og 1700-tallet. Planter kommet til landet før 1800 vurderes som relevante i rødliste-sammenheng. Pomorstjerneblom har den nordligste delen av sin naturlige utbredelse rundt pomorhavnene ved Kvitsjøen og Arkhangelsk. Den kan spre seg litt lokalt ved hjelp av underjordiske utløpere, og ved Vardøhus forekommer plantene med i hvert fall 10 romlig litt atskilte kolonier. Rik blomstring har vært observert i flere år, men frøsetting er ikke observert. De fleste stjerneblom-arter er utkryssende.

Pomorstjerneblomst fra en veikant i Jarfjorden en fjordarm av Varangerfjorden i Sør-Varanger i Finnmark.

Bestandsstatus

Pomorstjerneblomst vurderes som kritisk truet (CR) fordi arten er kjent fra et svært begrenset område og med få reproduserende individer i kombinasjon med forringelse av habitat. Arten har to kjente forekomster i Norge, begge trolig klonale og representerer kanskje bare ett genetisk individ hver. Begge forekomstene er bare på noen kvadratmeter. Arten har imidlertid god vegetativ spredningsevne med underjordsstengler. Den mest sannsynlige forklaringen på Vardøhus-forekomsten er utilsiktet innførsel med pomorhandelen, trolig på 1700-tallet (eller kanskje sent på 1600-tallet) da vika nedenfor forekomsten var en kjent pomorhavn. Det området ved Vardøhus der planten forekommer ble forsøkt 'skjøttet' med beiting i 2009, noe som favoriserte en rekke ugras, men som gikk sterkt ut over pomorstjerneblomst.

Reproduktiviteten hos arten synes å være låg. Det er ennå ikke funnet fullt utviklete frø i Vardøhus-populasjonen, men strukturen med flere (minst 10) kolonier spredt utover skråningen tyder på i hvert fall tidligere reproduksjon.

Referanser

Alm, T. 2009. Fabelaktig skjøtsel. Blyttia 67: 219

Elven, R. 1985. *Stellaria hebecalyx* - en stjerneblom ny for Norge. Blyttia 43: 173–184.

Elven, R., Fremstad, E. & Pedersen, O. (red.) Under forberedelse. Maps of distribution of Norwegian vascular plants. IV. Eastern and northeastern plants.

Hultén, E. & Fries, M. 1986. Atlas of North European vascular plants north of the tropic of cancer. I-III. Koeltz Scientific Books, Königstein. 1172 s.

Kålås, J.A., Viken, Å., Henriksen, S. & Skjelseth, S. (red.) 2010. Norsk rødliste for arter 2010. Artsdatabanken, Norge.

Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora, 7. utgåve ved Reidar Elven. Det norske samlaget, Oslo. 1230 s.

Murbeck, S. 1899. Die nordeuropäischen Formen der Gattung *Stellaria*. Botaniska Notiser 1899: 193–218.